

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

HyvinvointiTV®:n soveltuminen lastensuojelulaitoksen nuorille – Työntekijän näkökulma nuoren toimijuudesta

Koivula, Elina

2011 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

HyvinvointiTV®:n soveltuminen lastensuojelulaitoksen
nuorille – Työntekijän näkökulma nuoren toimijuu-
desta

Elina Koivula
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Elina Koivula

HyvinvointiTV®:n soveltuminen lastensuojelulaitoksen nuorille - Työntekijän näkökulma nuoren toimijuudesta

Vuosi 2011 Sivumäärä 41

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata toimijuuden käsitteen avulla lastensuojelun nuoria asiakkaita HyvinvointiTV®:n asiakasryhmänä. HyvinvointiTV® on videoneuvottelutekniikkaan perustuva palvelukonsepti, jolla tuotetaan asiakkaille vuorovaikutteisia, hyvinvointia tukevia ohjelmia sekä erilaisia e-palveluita. HyvinvointiTV-lähetyksiä on tuotettu erään espoolaisen lastensuojelulaitoksen nuorten osastolle Turvallinen Koti -hankkeen EHYENÄ-osahankkeessa syksystä 2009 lähtien. Turvallinen Koti -hanke on Euroopan unionin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittama tutkimus- ja kehittämishanke, jota toteutetaan Uudenmaan, Kymenlaakson ja Varsinais-Suomen alueella. Turvallinen Koti -hankkeessa suunnitellaan, tuotetaan ja arvioidaan lastensuojelun avohuollon palveluja hyvinvointiteknologiaa hyödyntämällä, sekä pyritään luomaan uusi ohjaus- ja neuvontapalvelukonsepti lastensuojelun avohuoltoon. Hankkeen tarkoituksena on tutkia, kehittää ja tuottaa nuorten sosiaaliohjausmalli syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin tukemiseksi eri elämäntilanteissa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa analysoitiin sisällönanalyysillä lastensuojelulaitoksen työntekijöille tehtyjä ryhmähaastatteluja. Opinnäytetyön teoreettinen perusta koostui lastensuojelun avohuollosta, hyvinvointiteknologiasta sekä toimijuudesta. Toimijuuden käsitteen avulla voidaan tuoda monipuolisesti esille erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat HyvinvointiTV:n asiakkaana olevaan nuoreen. Tutkimuksessa kysyttiinkin, millainen nuoren toimijuus on HyvinvointiTV-tilanteessa ja miten HyvinvointiTV soveltuu tälle asiakasryhmälle.

Nuoret ovat lähteneet HyvinvointiTV:n toimintaan mukaan paremmin kuin odotettiin. Tulosten mukaan HyvinvointiTV tarjoaa nuorelle moninaisia positiivisia mahdollisuuksia, kuten mahdollisuuden saada tietoa ja vertaistukea. Nuorta osallistetaan ja hän tulee kohdatuksi yksilönä. Lastensuojelulaitoksen työntekijöiden mukaan nuoret eivät kuitenkaan osallistuisi lähetyksiin, ellei se olisi heille pakko. Yksikään nuori ei ole käyttänyt hyväkseen mahdollisuutta saada HyvinvointiTV-laite kotiinsa. Vaikka yksittäiset opettavaiset lähetykset ovat olleet hyviä, on parhaiksi koettu ne kerrat, joiden aihe on ollut viihteellinen. HyvinvointiTV:n suurin anti on ollut nuorten yhdessäolo. Nuorille sensitiivisiä aiheita ei haastateltavien mukaan tulisi käsitellä, sillä puolen tunnin lähetykset on siihen liian lyhyt aika, eikä ohjelmia pitävillä opiskelijoilla edes välttämättä olisi taitoa käsitellä näitä asioita. Virtuaalinen ryhmäohjaus on jo itsessään tarpeeksi suuri haaste. HyvinvointiTV:n ei koeta antavan lastensuojelulaitoksen nuorten osastolle mitään sellaista, mitä he eivät voisi itse tarjota. Videoneuvottelutekniikkaa sen sijaan voitaisiin hyödyntää lastensuojelussa enemmänkin, kunhan se toimisi paremmin kuin HyvinvointiTV:n tämänhetkinen tekniikka.

Asiasanat: hyvinvointiteknologia, toimijuus, nuoret, lastensuojelu

Elina Koivula

The suitability of CaringTV® for young people in a child welfare institute - An employee's perspective on the agency of a youngster

Year	2011	Pages	41
------	------	-------	----

The purpose of this thesis is to describe young clients of child welfare as a client group of CaringTV® by using the concept of agency. CaringTV is a service concept based on videoconferencing technology, which provides clients with interactive programs to support their well-being as well as various e-services. Since autumn 2009, CaringTV broadcasts have been produced to a child welfare institute by Safe Home -project's sub-project EHYENÄ. The Safe Home -project is a research and development project funded by the EU/ERDF, which is implemented in the regions of Uusimaa, Kymenlaakso and South-West Finland. Safe Home project aims to design, produce and evaluate child protection services by using welfare technology, and also to create a new guidance and counseling concept for community care in child protection. The purpose of the project is to research, develop and produce a social guidance model for young people and their families in the risk of marginalization to support their well-being in different situations in life.

The thesis was carried out as a qualitative study, in which I analyzed three group interviews made to the employees of a child welfare institute. The theoretical base consisted of child welfare, welfare technology and agency. The concept of agency can be used to highlight a variety of different factors that affect the youngster in a CaringTV situation. In this thesis I asked what kind of agency the youngster has in a CaringTV-situation and how CaringTV suits to this client group.

The young people have embraced CaringTV better than expected. According to the results, CaringTV offers a wide range of positive opportunities, such as an access to information and peer support. The youngster is encouraged to get involved and he will be faced as an individual. However, the employees in the child welfare institute think that the youngsters would not take part in CaringTV programs if they had not to. None of the youngsters have seized the opportunity to take the CaringTV device home. Although individual instructional programs have been good, it has been experienced that the best programs have been those in which the subject has been light and entertaining. The best thing about CaringTV has been that the youngsters have spent some time together each week. Subjects that are sensitive for the youngsters should not be processed at all because the half-hour broadcast is too short a time, and the students making the programs do not necessarily have the skills to address the matter. Guiding a group virtually is in itself a big enough challenge. CaringTV is not perceived to give the child welfare institute anything that they could not provide themselves. However, videoconferencing technology could be used more in child welfare, if it would work better than the current technology of CaringTV.

Key words: welfare technology, agency, youth, child welfare

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Turvallinen Koti -hanke	7
3	Lastensuojelun avohuolto ja Kaninkolon lastensuojelulaitos	7
4	Hyvinvointiteknologia ja HyvinvointiTV®	9
5	Toimijuus	10
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	13
7	Opinnäytetyön toteutus	14
7.1	Laadullinen tutkimus	14
7.2	Asiantuntija- ja ryhmähaastattelu	15
7.3	Sisällönanalyysi	16
8	Nuoren toimijuus HyvinvointiTV®-tilanteessa	18
8.1	Taidot ja tiedot	18
8.2	Ruumiilliset kykenemiset	19
8.3	Pakot, välttämättömyydet, esteet ja rajoitteet	20
8.4	Mahdollisuudet ja vaihtoehdot	21
8.5	Tunteet, arviot ja arvostukset	22
8.6	Tavoitteet, päämäärät ja motivaatiot	23
9	HyvinvointiTV®:n soveltuminen lastensuojelun nuorille asiakkaille	24
10	Pohdinta	27
11	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	29
	Lähteet	31
	Liitteet	33
	Liite 1 Saatekirje	33
	Liite 2 Haastattelukysymykset	34
	Liite 3 Esimerkit analyysitaulukoista	36

1 Johdanto

Helposti saatavilla olevien ja kustannustehokkaiden hyvinvointipalveluiden kysyntä on kovassa kasvussa ja nykyinen teknologia tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia niiden toteuttamiseen (Pohjola, Kääriäinen & Kuusisto-Niemi 2010). Lastensuojelussa olisi tarvetta toiminnallisille työmalleille, jotka antaisivat enemmän tilaa lasten ja nuorten omalle toimijuudelle aikuiskeskeisessä palvelujärjestelmässä (Aaltonen & Heikkinen 2009, 169). Yksi tähän tarpeeseen vastaava hyvinvointiteknologiaratkaisu on Laurea-ammattikorkeakoulun, Videra Oy:n ja Espoon kaupungin yhteisen tutkimus- ja kehittämistyön tulos HyvinvointiTV®, jonka avulla asiakkaille tuotetaan erilaisia interaktiivisia ohjelmia sekä e-palveluita.

Turvallinen Koti -hankkeessa on syksystä 2009 lähtien tehty vuorovaikutteisia HyvinvointiTV-lähetyksiä lastensuojelun nuorille asiakkaille. Opinnäytetyöni kuvaa lastensuojelun nuorta asiakasta HyvinvointiTV:n toimijana ja ottaa kantaa ajankohtaiseen kysymykseen siitä, olisiko toiminnan jatkaminen tarpeellista Turvallinen Koti -hankkeen loppuessa elokuussa 2011. Valitsin opinnäytetyöhöni nuorten kanssa päivittäin työskentelevien lastensuojelulaitoksen työntekijöiden näkökulman, sillä heillä on monipuolinen käsitys sekä avoimuuden tukitoimien tarkoituksesta että nuorista asiakkaistaan. Haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi viitataan lastensuojelulaitokseen nimellä Kaninkolo.

Olen tehnyt nuorten HyvinvointiTV-lähetyksiä osana lastensuojelun syventäviä opintojani. Tämän lisäksi olen työskennellyt Turvallinen Koti -hankkeessa tutkimusassistenttina, jolloin työnkuvaani kuului sekä lähetysten pitämistä että tutkimushaastattelujen tekemistä nuorille.

Teoreettisena apuvälineenä tutkimukselleni toimii Jyväskylän yliopiston sosiaaligerontologian professorin Jyrki Jyrkämän hahmottelema toimijuuden teoreettis-metodologinen viitekehys. Toimijuuden käsitteen avulla voidaan erinomaisesti tuoda esille erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat HyvinvointiTV:n asiakkaana olevaan nuoreen. Kysynkin tutkimuksessani sitä, millainen nuoren toimijuus on HyvinvointiTV-tilanteessa ja miten HyvinvointiTV soveltuu tälle asiakasryhmälle työntekijöiden näkökulmasta.

2 Turvallinen Koti -hanke

Turvallinen Koti -hanke on Euroopan unionin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittama tutkimus- ja kehittämishanke, jota toteutetaan Uudenmaan, Kymenlaakson ja Varsinais-Suomen alueella. Turvallinen Koti -hankkeen osahankkeet ovat Laurea-ammattikorkeakoulun EHYENÄ -osahanke ja Turun ammattikorkeakoulun OMANA-osahanke. Kolmivuotinen hanke on aloitettu vuonna 2008 ja jatkuu 31.8.2011 asti. Turvallinen Koti -hankkeen yhteistyötahot ovat kuntia, kaupunkeja, yrityksiä ja kolmannen sektorin toimijoita. (Turvallinen Koti -hanke 2010.) Toteutin opinnäytetyöni EHYENÄ-osahankkeessa, jonka tavoitteena on tutkia, kehittää ja tuottaa uudenlaisia e-hyvinvointipalveluja HyvinvointiTV®:n ja vaihtoehtoisten teknologioiden avulla. (Turvallinen Koti-hanke 2009.)

Turvallinen Koti -hankkeessa on useita asiakasryhmiä. Ikääntyneet asiakkaat ovat kotona tai palvelutaloympäristössä asuvia, kotihoidon asiakkaita, muistihäiriöisiä henkilöitä sekä omaishoitajia. Perhe- ja sosiaalipalveluiden lastensuojelusiakkaita tutkimukseen osallistuu kotona asuvia tai lapsiperheiden ryhmätoimintaan osallistuvia pienten lasten perheitä sekä avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettuja tai ryhmätoimintaan osallistuvia nuoria. Hankkeessa on mukana myös mielenterveyskuntoutujia ja kehitysvammaisia asiakkaita. (Turvallinen Koti-hanke 2009.)

Turvallinen Koti -hankkeessa suunnitellaan, tuotetaan ja arvioidaan lastensuojelun avohuollon palveluja hyvinvointiteknologiaa hyödyntämällä, sekä pyritään luomaan uusi ohjaus- ja neuvontapalvelukonsepti lastensuojelun avohuoltoon. Hankkeen tarkoituksena on tutkia, kehittää ja tuottaa nuorten sosiaaliohjausmalli syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin tukemiseksi eri elämäntilanteissa. (Turvallinen Koti -hanke 2007.)

3 Lastensuojelun avohuolto ja Kaninkolon lastensuojelulaitos

2000-luvun taitteesta nuorten määrä lastensuojelun asiakkaina on kasvanut tasaisesti. Pääkaupunkiseudulla tehdyn tutkimuksen mukaan kasvavan avohuollon tarpeen taustalla oli usein moniongelmaisuus ja kodin kasvatusvaikeudet liittyen mm. päihteiden käyttöön, kouluvaikeuksiin ja mielenterveysongelmiin. Näin ollen nuorta saattavat tukea monet eri asiantuntijatahot lastensuojelun lisäksi. Avohuollon roolina onkin tukea nuoren arkea muun, esimerkiksi psykiatrisen, hoidon ohella. (Aaltonen & Heikkinen 2009, 168–176).

Myös Espoon kaupungin hyvinvointikertomuksessa 2009 tuodaan esille huoli lastensuojelun lisääntyneestä tarpeesta. Vuonna 2008 Espoossa avohuollon asiakkaana oli 4,5 % alle 18-vuotiaista lapsista. Lastensuojelun uusia avohuollon asiakkuuksia alkoi 1190 lapsella ja lastensuojelun avohuollon asiakkuus päättyi 1101 lapsen osalta. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin 2164 eri lapsesta, joista 820 koski 13–17-vuotiasta lasta. (Espoon kaupunki 2009, 40.)

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on viipymättä ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin, jos 1) kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai 2) jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Lapsen etu on aina ensisijainen sekä tukitoimien suunnittelussa että toteuttamisessa. Tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. (Lastensuojelun käsikirja 2010a.)

Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti avohuollon tukitoimena perhehoitoon tai laitoshuoltoon maksimissaan kolmeksi kuukaudeksi, mikäli sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Lastensuojelun käsikirja 2010b.)

Kaninkolon lastensuojelulaitos on espoolainen lastensuojelun laitoshuollon yksikkö. Kaninkolon lastensuojelulaitoksessa on kolme osastoa, joista yksi on tarkoitettu 13–18 -vuotiaille nuorille. Viitataan jatkossa nuorten osastoon nimellä Jänö. Kaninkolon toiminnan tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia; lähtökohtana on lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen yhdessä vanhempien kanssa. (Espoon kaupunki 2010.)

Nuorten osasto Jänön työryhmään kuuluu vastaava ohjaaja sekä 7 ohjaajaa. Lisäksi Kaninkolossa työskentelee yhteisiä erityistyöntekijöitä. (Espoon kaupunki 2010.) Jänö on kuusi-paikkainen osasto, johon nuoria sijoitetaan avohuollon tukitoimenpiteenä. Tyypillinen sijoitus kestää noin kolme kuukautta, jonka aikana arvioidaan sijoituksen jatkamisen tarvetta.

Jänön arvoja ovat toisten kunnioittaminen ja arvostaminen, yhteistyö sekä luottamus ja turvallisuus, jotka syntyvät avoimuuden kautta. Jänön periaatteita nuorten kanssa työskentelyssä ovat nuorten vastuuttaminen, oman kodin ja vanhempien merkitys, koulunkäynnin tärkeys ja sen tukeminen, sääntöjen mukaan eläminen, omaohjaajatoiminta, arjessa elämisen merkitys sekä ystävyysuhteiden merkitys ja niiden tukeminen. (Esite vuodelta 2007)

4 Hyvinvointiteknologia ja HyvinvointiTV®

Ahtiainen ja Auranne (2007) kirjoittavat, että hyvinvointiteknologia on sosiaali- ja terveysalalla melko uusi, mutta kirjavasti käytetty ja ymmärretty käsite. Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollossa hyvinvointiteknologia määritellään tietoteknisiksi ja teknisiksi ratkaisuiksi, joilla ylläpidetään tai parannetaan ihmisen elämänlaatua, hyvinvointia ja terveyttä.

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto on ottanut yhdeksi tavoitteekseen sosiaalisten innovaatioiden edistämisen. Mahdollisuudet käytännön asiakas-, palvelu- ja työprosessien kehittämiseksi ovatkin laajat. Erilaisten hyvinvointiteknologiaratkaisujen avulla voidaan tuottaa kansalaisille uudenlaista osallisuutta muun muassa virtuaalivirastojen, älykkäiden hoiva-, oppimis-, toiminta- ja asumisympäristöjen sekä älyvaatteiden ja -laitteiden muodossa. (Pohjola, Kääriäinen & Kuusisto-Niemi 2010, 9–11.)

Sosiaalityön prosesseihin liittyy paljon eettisiä kysymyksiä. Erilaiset sähköiset tietokannat herättävät usein huolen tietoturvasta, mutta yhtä lailla on huolehdittava esimerkiksi siitä, että eri väestöryhmillä on tasa-arvoiset mahdollisuudet uusien teknologisten sovellusten käyttöön. (Pohjola, Kääriäinen & Kuusisto-Niemi 2010, 10–11.) Entä miten otetaan huomioon ihmisläheisyys ja sosiaalityön erityispiirre ihmisten väliseen vuorovaikutukseen perustuvana auttamistyönä (Kuronen & Isomäki 2010, 187)?

Epäluulo ja negatiivinen suhtautuminen erilaisten teknologisten ratkaisujen käyttöön sosiaalityössä liittyvät usein käsitykseen siitä, että sosiaalityö keskittyy narratiivisuuteen ja kasvokkaiseen dialogiin. Kritisoijien mukaan samanlaista kontaktia asiakkaaseen ei voida saavuttaa tekniikan avulla. (Kuronen & Isomäki 2010, 189.) Huuskosen, Korpisen ja Ritälä-Koskisen (2010, 330) tutkimuksessa lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät kuitenkin ilmaisevat huolensa siitä, että kiireen takia asiakkaita ei ehditä seurannan aikana tavata tarpeeksi usein. Tässä tutkimuksessa ei otettu kantaa videoneuvottelutekniikan käyttöön asiakassuhteiden ylläpitämisessä. Heikkonen ja Ylönen (2010, 114) toteavatkin, että sosiaaliala voisi hyödyntää jatkuvasti kehittyvää tekniikkaa nykyistä enemmän sekä asiakkaan kohtaamiseen että ammattilaisen tukemiseen.

HyvinvointiTV on videoneuvottelutekniikkaan perustuva palvelukonsepti, jolla tuotetaan asiakkaille vuorovaikutteisia, hyvinvointia tukevia ohjelmia sekä erilaisia e-palveluita. HyvinvointiTV on Laurea-ammattikorkeakoulun, Videra Oy:n ja Espoon kaupungin yhteisen tutkimus- ja kehittämistyön tulos. Konseptia on kehitetty vuodesta 2005 lähtien. HyvinvointiTV:n avulla voidaan tarjota asiakkaille sekä vertais- että asiantuntijatukea. Palvelutarjontaa kehitetään yhdessä asiakkaiden ja alan asiantuntijoiden kanssa vastaamaan kunkin asiakasryhmän tarpeita. (Turvallinen Koti -hanke 2010.)

Syksyllä 2009 HyvinvointiTV-palvelukonsepti vietiin Espoon kaupungin lastensuojeluun Kainkolon lastensuojelulaitoksen Jänö-osastolle. Osaston nuoret osallistuvat puoli tuntia kestäviin vuorovaikutteisiin lähetyksiin ryhmänä kerran viikossa. Ohjelmissa käsitellään muun muassa kouluun, arkeen, harrastuksiin, terveyteen ja ihmissuhteisiin liittyviä teemoja. Ohjelmanpitäjinä toimivat lastensuojelun syventäviä opintoja suorittavat sosiaalialan opiskelijat, Turvallinen Koti -hankkeen projektihenkilöstö sekä eri alojen asiantuntijat.

5 Toimijuus

Käytän opinnäytetyössäni toimijuuden teoreettista viitekehystä, sillä sen avulla voidaan mielestäni tutkia erittäin monipuolisesti erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa.

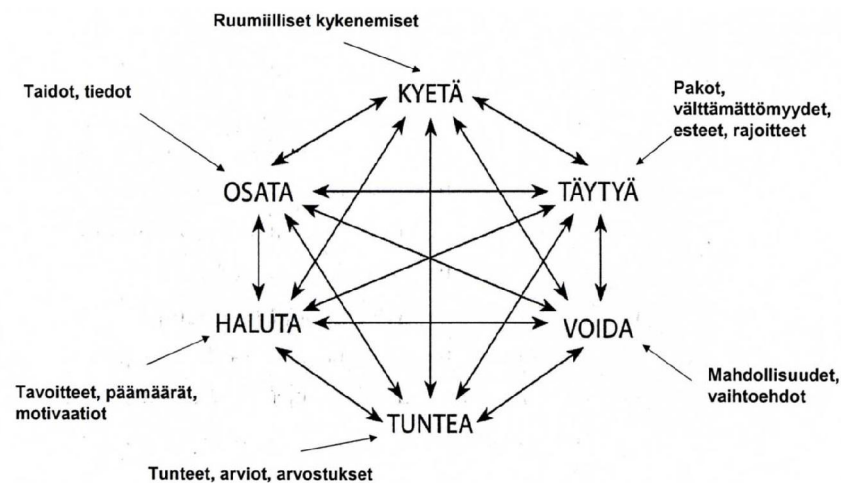
Toimijuuden (eng. agency) käsite liitetään sosiologiassa usein Anthony Giddensiin (1984, 1991), jonka ajatuksiin pohjautuu myös Jyrki Jyrkämän (2007, 2008) kehittämä toimijuusnäkökulma ikääntymisen tutkimukseen. Sovellan Jyrkämän ajatuksia opinnäytetyössäni tutkiessani nuoren toimijuutta. Nuoren toimijuudesta on kirjoittanut myös Marko Raitanen (2001) kirjassa Lapsuudesta vanhuuteen, joskin hänen painotuksensa on kehittymisteorioissa ja aikuistumisen prosessissa, jotka eivät opinnäytetyössäni ole keskeisiä mielenkiinnon kohteita.

Toimijuudesta puhuttaessa on kyse toiminnasta, sen luonteesta ja merkityksestä. Mitkä ovat toimivan yksilön, rakenteiden ja yhteiskunnallisten lainalaisuuksien suhteet? Missä määrin yksilö ohjaa toimintaa omilla valinnoillaan, missä määrin sitä ohjaavat rakenteet ja eritasoiset lainalaisuudet? (Jyrkämä 2007, 202.)

Jyrkämä (2007, 203–204) muotoilee toimijuuden periaatteen seuraavasti:

”Yksilöt rakentavat omaa elämänsä ja tulevaisuutta käyttäen hallussaan olevia resursseja sekä toimien ja tehden valintoja ajallis-paikallisen tilanteensa ja sen sosiaalis-kulttuuristen olosuhteiden avaamien vaihtoehtojen, mahdollisuuksien sekä niiden tuottamien ehtojen ja rajoitusten puitteissa.”

Jyrkämä (2007, 206) esittelee toimijuuden modaliteetteina, eli ulottuvuuksina tai ainesosina, kuusi erillistä, mutta toisiinsa kytkeytyvää seikkaa (ks. kuva 1).

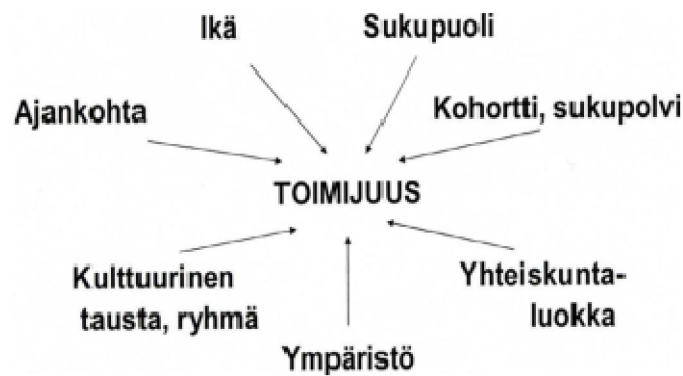

Kuva 1: Toimijuuden modaliteetit (Jyrkämä 2008, 195)

Jyrkämä (2007, 207) toteaa toimijuuden olevan kaiken kaikkiaan "jotain, joka syntyy, muotoutuu ja uusiutuu näiden modaalistien ulottuvuuksien yhteen kietoutuvana kokonaisdynamikiikkana".

Havainnollistava esimerkki toimijuuden modaliteeteista on uiminen: Antti on uimakoulussa oppinut uimisen taidon (osata), mutta ei kipeän jalkansa takia pysty tällä hetkellä uimaan kunnolla (kyetä). Tilanteen kannalta on kuitenkin olennaista myös tilanteen vapaaehtoisuus: Antti ei välttämättä lähde uimaan kauniina hellepäivänä (haluta), mutta mikäli kesken souturetken vene kaatuu yllättäen, on hänen pakko uida rantaan (täytyä).

"Olennaista tämän (toimijuuden) kokonaisdynamikiikan kannalta on sen moniulotteinen kontekstuaalisuus", kertoo Jyrkämä (2007, 207). Toimijuuden teoreettis-metodologista viitekehystä kehittäessään hän on muodostanut toimijuuden rakenteelliset koordinaatit (kuvio 2), jotka tarkastelevat toimijuutta ikään kuin ulkoa päin. Kuvio muistuttaa ikääntymistutkimuksen klassista APC-ongelmanasettelua (Age, Period, Cohort), mutta perusajatus on hieman erilainen: "kuviossa esitetyt seikat voidaan ymmärtää tekijöinä tai elementteinä, jotka toimijuuden suhteen ovat rakenteita, tuovat, tuottavat tai mahdollisesti muuttavat niitä". (Jyrkämä 2008, 194.)

Kuva 2: Toimijuuden koordinaatit (Jyrkämä 2008, 194)

Antin tapauksessa esimerkiksi ikä on tekijä, joka vaikuttaa siihen osaako Antti jo uida tai kykeneekö hän siihen enää. Myös yhteiskuntaluokka tai kulttuurinen tausta on saattanut estää uimataidon oppimisen.

Toimijuuden modaaliteetteihin ja koordinaatteihin liittyy erottamattomasti myös yksilön elämänculun näkökulma. Jyrkämä (2008, 192) esittelee Janet Gielen ja Glen Elderin (1998) hahmotteleman kuvion elämänculusta ja toimijuudesta (kuva 3).

Kuva 3: Elämänculku ja toimijuus (Jyrkämä 2008, 193)

Antin soutuveneeseen kaaduttua monilla kuvan 3 kohdilla on suuri merkitys. Onko Antti ennenkin selvinnyt vastaavasta tilanteesta? Onko 2000-luku, jolloin lähes kaikki suomalaiset ovat käyneet uimakoulun vai 1800-luku, jolloin uimataito oli huomattavasti harvemmassa? Onko Antti kasvanut saaristossa vai sisämaassa kaukana vesistöistä? Oliko kaatuneessa veneessä muita ihmisiä? Onko tulevaisuudessa tiedossa jotain sellaista, että Antin mielestä nyt ei olisi todellakaan hyvä aika hukkuu?

Edellä esitettyä kolmea kuviota ei voi erottaa toisistaan, sillä ne vaikuttavat toisiinsa jatkuvasti. Esimerkiksi toimijuuden koordinaatteihin kuuluva ikä ei ole pelkästään yksilön fyysis-psykykinen ominaisuus, vaan myös yhteiskunnallisia rakenteita aktualisoiva tekijä: kun täytät 18 vuotta, saat aikuisen oikeudet ja velvollisuudet. Juuri tämän takia toimijuus on ymmärrettävä erilaisten ulottuvuuksien muodostamana kokonaisuutena. (Jyrkämä 2008, 194.)

Rajasin aineiston analyysia siten, että etsin aineistosta vain toimijuuden modaliteetteja. Päätin kuitenkin käydä haastattelussa läpi myös toimijuuden koordinaatit sekä yhteyden elämäntulkintaan, sillä nämä toimijuuden ulottuvuudet ovat päällekkäisiä ja vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa. Pidän hyvin todennäköisenä sitä, että keskusteltaessa esimerkiksi iästä esiin nousisi myös toimijuuden modaliteetteja (osata, kyetä, täytyä, voida, tuntea, haluta). Modaliteettien kautta tuon esiin myös tutkimuksen kannalta merkittäviä toimijuuden koordinaatteihin ja elämäntulkintaan liittyviä asioita.

Jyrkämä (2008, 199) kirjoittaa, että toimijuuden käsitteen avulla voidaan pohtia muun muassa erilaisten teknisten laitteiden soveltuvuutta ja käytettävyyttä. HyvinvointiTV®-konsepti pitää sisällään sekä teknologian, ohjelmatuotannon sekä e-palvelumahdollisuudet. Toimijuuden käsitteen avulla voidaan tutkia näistä jokaista: Mitä HyvinvointiTV-tilanteessa pitää osata, kyetä tai haluta? Tarkasteltava näkökulma voi olla joko institutionaalinen tai yksilöllinen: Miten HyvinvointiTV-konsepti soveltuu osaksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia, Kaninkolon lastensuojelulaitoksen toimintaa tai yksittäisen nuoren tukemista?

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata toimijuuden käsitteen avulla lastensuojelun nuoria asiakkaita HyvinvointiTV®:n asiakasryhmänä työntekijöiden näkökulmasta. Valitsin opinnäytetyöhöni työntekijöiden näkökulman, sillä heillä on monipuolinen käsitys sekä avohuollon tukitoimien tarkoituksesta että nuorista asiakkaistaan.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten lastensuojelulaitoksen työntekijät kuvaavat nuoren toimijuutta HyvinvointiTV-tilanteessa?
2. Miten HyvinvointiTV® soveltuu lastensuojelun nuorille asiakkaille työntekijöiden näkökulmasta?

HyvinvointiTV-tilanteella tarkoitetaan sekä varsinaista HyvinvointiTV-lähetystä että muita tilanteita, joissa HyvinvointiTV on osallisena tai puheen aiheena. Tällöisiä tilanteita ovat esimerkiksi HyvinvointiTV:n esittely uudelle nuorelle tai nuorelle tehtävä tutkimushaastattelu.

7 Opinnäytetyön toteutus

7.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa pyritään kuvaamaan todellista elämää ja ymmärtämään tutkittavaa kohdetta, eikä niinkään selittämään sitä. Tutkimuksessa annetaan tilaa tutkittavien henkilöiden näkökulmille sekä kokemuksille, ja häntä pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157.) Käytin opinnäytetyössäni laadullista tutkimusotetta, sillä tarkoitukseni oli nimenomaan kuvata lastensuojelun nuoria asiakkaita HyvinvointiTV:n asiakasryhmänä ja pyrkiä ymmärtämään erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat heidän toimijuuteensa HyvinvointiTV-tilanteessa.

Laadullinen tutkimus soveltuu erityisen hyvin uusien ja tutkimattomien asioiden tutkimiseen. Tyypillistä on, että tutkija lähtee itse tutkittavan alan kentälle haastattelemaan tai havainnoimaan tutkittavaa ilmiötä. Tutkimuksen kohteena ovat yksittäiset tapaukset, eivät suuret joukot kuten määrällisessä tutkimuksessa. Näin ollen aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole sen määrä vaan laatu. (Kananen 2008, 25.) Laadullinen tutkimus esitetään usein vastaparina määrälliselle tutkimukselle, joskaan vastakkainasettelu pehmeät vs. kovat menetelmät ei ole kovin tarkoituksenmukaista. "Käytännössä kyseessä on jatkumo kahden tutkimuksellisen ääripään välillä", toteavat Eskola ja Suoranta (2000, 10).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan toiminnassa on tietyllä tavalla vapautta suunnitella ja toteuttaa tutkimusta joustavasti (Eskola & Suoranta 2005, 20). Kiviniemi (2007, 70) luonnehtii laadullista tutkimusta prosessiksi, jossa tutkijan aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Esimerkiksi tutkimuskysymyksiä, aineistonkeruuta tai -analyysia koskevat ratkaisut voivat muuttua tutkimuksen edetessä.

7.2 Asiantuntija- ja ryhmähaastattelu

Turvallinen Koti -hankkeen työntekijät ovat haastatelleet Kaninkolon lastensuojelulaitoksen työntekijöitä fokusryhmähaastatteluilla ennen nuorten HyvinvointiTV -lähetysten aloittamista syksyllä 2009 sekä toisen kerran keväällä 2010, kun lähetyksiä oli pidetty jo muutamien kuukauden ajan. Näiden kahden valmiin haastattelun lisäksi tein työntekijöille yhden strukturoidun ryhmähaastattelun helmikuussa 2011. Osa Jänön työntekijöistä oli vaihtunut haastattelujen välillä. Näiden kolmena eri ajankohtana tehtyjen haastattelujen avulla voin tuoda esille sitä, miten työntekijöiden käsitys nuoren toimijuudesta HyvinvointiTV-tilanteessa ja HyvinvointiTV:n soveltuvuudesta tälle asiakasryhmälle on muuttunut lisääntyneiden kokemusten myötä.

Asiantuntijahaastattelussa kiinnostuksen kohteena ei ole haastateltava sinänsä, vaan asiantuntijaa haastatellaan sen tiedon takia, jota hänellä oletetaan olevan tutkittavasta ilmiöstä tai prosessista. Kun aineiston keruun tavoitteena on tuottaa kuvaus jostain historiallisesti ainutkertaisesta tapahtumakulusta tai ilmiökentästä, ei haastateltavia asiantuntijoita voi vaihtaa tai korvata. Heidän valintansa perustuu institutionaaliseen asemaan tai muihin osallisuuteen tutkimuksen kohteena olevassa prosessissa. (Alastalo & Åkerman 2010, 373–374.)

Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa paikalla on samalla kertaa useita haastateltavia. Ryhmähaastattelua voidaan käyttää joko yksilöhaastattelun sijasta tai sen ohella. Ryhmähaastattelun etuja ovat tehokkuus ja mahdollisesti yksilöhaastatteluja suurempi tiedon määrä sen ansiosta, että haastateltavat usein stimuloivat toisiaan: he voivat yhdessä muistella, herättää mielikuvia, tukea ja rohkaista. Vastaavasti ongelmana saattavat olla keskustelua dominoivat yksittäiset henkilöt. (Eskola & Suoranta 2000, 94–97.)

Eskolan ja Suorannan (2000, 96–98) mukaan sopiva haastateltavien määrä on 4–8 henkeä. Ryhmähaastattelujen tallentamista suunniteltaessa on mietittävä mahdollisten lisämikrofonien hankkimista, jotta kaikkien haastateltavien ääni kuuluisi kunnolla. Haastattelun litterointi on myös yksilöhaastattelua haastavampaa, mikäli eri puhujia on vaikea erottaa toisistaan tai osallistujat puhuvat toistensa päälle.

Toteutin haastatteluni Kaninkolon lastensuojelulaitoksessa, jotta mahdollisimman moni nuorten osaston työntekijöistä voisi osallistua. Lähetin saatekirjeen (kts. liite 1) sekä haastattelukysymykset (kts. liite 2) osastolle etukäteen tutustuttaviksi. Haastatteluajan sopimisen jälkeen sain tietää, että myös Turvallinen Koti -hanke oli menossa haastattelemaan Jänön työntekijöitä HyvinvointiTV:seen liittyen vain viikkoa ennen omaa haastatteluani. On syytä pohtia sitä, miten asia vaikutti heidän vastauksiinsa minun haastattelussani.

Paikalla ryhmähaastattelussa olivat osaston kuusi sosiaalihojaaja sekä vastaava ohjaaja. Aloitin haastattelun kertomalla opinnäytetyöni tarkoituksesta ja esittelin lyhyesti toimijuuden periaatteen, johon haastattelukysymykseni (liite 2) pohjautuivat. Tallensin haastattelun yhdellä nauhurilla testattuani sen, että ääni kuuluu tarpeeksi hyvin jopa kolmen metrin etäisyydeltä.

Pohdin ennen haastattelua sitä, miten vastaavan ohjaajan, eli toisten lähiesimiehen, läsnäolo vaikuttaisi keskustelun sujumiseen. Saamani vaikutelman mukaan tämä ei kuitenkaan vaikuttanut keskusteluun rajoittavasti, vaan haastattelussa oli avoin ja rentoutunut ilmapiiri. Haastattelu kesti hieman yli puolitoista tuntia, joka oli loppupuolella havaitsemastani levottomuudesta päätellen hieman liian pitkä kesto haastattelulle.

7.3 Sisällönanalyysi

Analysoin aineistoani käyttäen teorialähtöistä sisällönanalyysia sekä teemoittelua. Aineiston analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Aineisto pyritään järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Tutkijan tavoitteena on tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–108.)

Sisällönanalyysia voidaan Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan tehdä kolmella eri tavalla: aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Sisällönanalyysi lähtee liikkeelle haastattelujen litteroinnista, eli aukikirjoituksesta sana sanalta. Aloitin itse tekemäni haastattelun (haastattelu 3) litteroinnin pian haastattelun jälkeen. Litteroitua tekstiä tuli 19 sivua. Ensimmäisessä haastattelussa litteroituja sivuja oli 9 ja toisessa 12, eli aineistoa oli yhteensä 40 sivua. Litteroinnin jälkeen haastattelut luetaan läpi useaan kertaan ja perehdytään niiden sisältöön. Ennen aineiston pilkkomista tulee määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla ajatuskokonaisuus, lause, lauseen osa tai yksittäinen sana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–110.) Haastatteluihin perehdyttyäni totesin, että tutkimukseni kannalta sopivin analyysiyksikkö oli ajatuskokonaisuus, sillä haastateltavat ilmaisivat mielipiteensä kokonaisilla puheenvuoroilla, eivätkä vain muutamalla sanalla. Haastateltavat saattoivat muodostaa ajatuskokonaisuuden myös yhdessä, täydentämällä toistensa sanomisia.

Seuraavaksi aineistosta etsitään tutkimuskysymysten kannalta olennaiset ilmaukset ja pelkistetään ne. Pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään etsimällä niistä samankaltaisuuksia ja yhdistämällä ne yhdeksi luokaksi, joka nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Pelkistettyjen ilmausten ryhmittelystä käytetään nimitystä alaluokka. Alaluokat voidaan

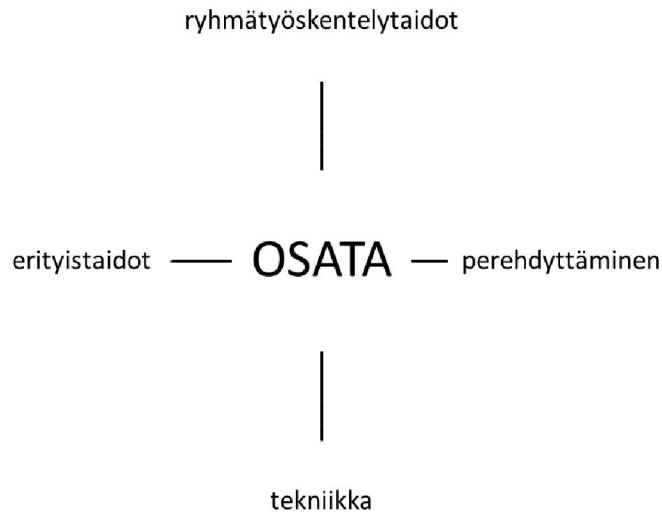
yhä yhdistää yläluokiksi, yläluokat pääluokiksi ja pääluokat yhdistäväksi luokaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–110.) Näin toimitaan kun tehdään aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa sen sijaan muodostetaan jo etukäteen analyysirunko, joka tarjoaa ala-, ylä- ja/tai pääluokat valmiiksi. Teoriaohjaavassa analyysissa taas voidaan esimerkiksi synnyttää alaluokat aineistolähtöisesti, mutta tuoda analyysin yläluokat valmiina. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–117.) Toimijuuteen liittyvän ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla rajasin analyysiani siten, että etsin aineistosta vain toimijuuden modaliteetteja. Toimijuuden teoria antoi siis ensimmäiselle tutkimuskysymykselleni valmiiksi alaluokat osata, kyetä, täytyä, voida, tuntea ja haluta. Näiden alaluokkien yläluokan nimi on täten toimijuuden modaliteetit ja pääluokka on toimijuus.

Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla lähdin etsimään aineistosta teemoja, jotka kertoivat HyvinvointiTV:n soveltumisesta lastensuojelun nuorille asiakkaille. Eskolan ja Suorannan (2005, 174-180) mukaan teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa, kun aineistosta halutaan poimia käytännöllisen tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa. Ajattelin ensin etsiväni aineistosta toimivien ja toimimattomien asioiden teemoja, mutta totesin pian, että asiat eivät ole niin yksiselitteisiä: samassa asiassa saattoi olla sekä jotain toimivaa että jotain toimimatonta. Soveltuvuuteen vaikuttaviksi teemoiksi muodostuivat lopulta nuori asiakkaana, lähetysten aiheet, virtuaalinen kohtaaminen, arjen haasteet, mahdollisuudet sekä vaikutukset.

8 Nuoren toimijuus HyvinvointiTV®-tilanteessa

8.1 Taidot ja tiedot

Kuva 4: Osata

HyvinvointiTV-tilanteessa korostuvat nuoren ryhmätyöskentelytaidot. Nuoren tulee osata käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla ja ottaa myös toiset huomioon.

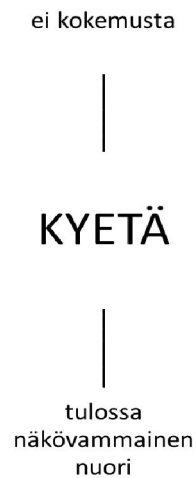
Videoneuvottelutekniikka, johon HyvinvointiTV perustuu, on nuorelle tuttua.

“Se on varmaan sitä mitä tossa aikaisemminkin puhuttiin, eli kun tietyllä tavalla ne on kasvaneet tällöiseen digitaaliseen maailmaan. Se tekee tän yksinkertaiseksi niille ymmärtää mitä se on.” (Haastattelu 3)

Nuorella on siis paljon teknistä osaamista. Hän ei kuitenkaan pääse käyttämään sitä HyvinvointiTV-tilanteessa, sillä osaston työntekijät hoitavat laitteen käynnistämisen ja sulkemisen. Tosin erään haastateltavan mukaan HyvinvointiTV:n käyttö on muutenkin niin helppoa, että se ei juuri vaadi teknistä osaamista.

Toiminnassa jo mukana olleet nuoret osaavat perehdyttää osastolle tulevia uusia nuoria HyvinvointiTV:seen. Lähetyksissä saattaa myös tulla esille nuoren erityistaitoja: eräs nuori esimerkiksi piti itse lähetyksen, jossa hän opetti toisia tekemään origameja.

8.2 Ruumiilliset kykenemiset

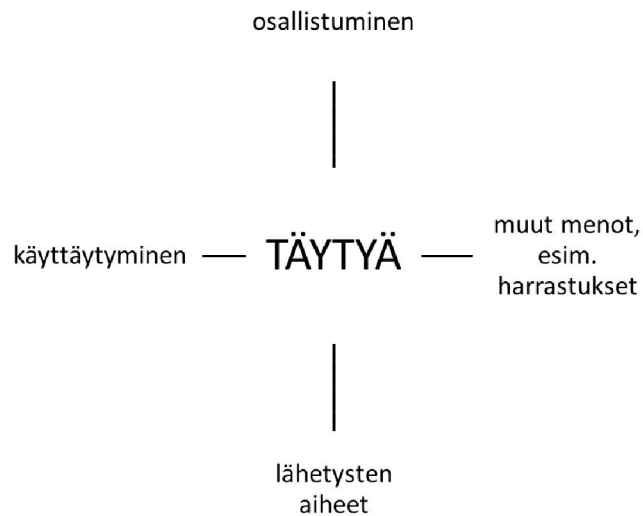
Kuva 5: Kyetä

Haastateltavien mukaan Jänössä ei ole ollut yhtäkään nuorta, jolla olisi jokin fyysinen vamma, joka estäisi tai hankaloittaisi HyvinvointiTV-lähetyksiin osallistumista. Viimeisessä haastattelussa kuitenkin kerrottiin, että Jänöön on tulossa näkövammaisen nuori. Haastateltavat totesivat, että näkövamma todennäköisesti hankaloittaa jonkin verran lähetyksiin osallistumista, mutta painottivat sitä, että on vetäjien vastuulla huolehtia, että myös tämä nuori pääsee osallistumaan.

”Tämäkin nuori jolla tää näkövamma on niin varmasti kuulee ja jollakin asteella on sitä näkökykyäkin olemassa. Mut et mitä se niinku käytännössä on, niin sitä ei vielä tiedä.” (Haastattelu 3)

Jänön fyysinen ympäristö rajoittaa jonkin verran nuorten osallistumista lähetyksiin. Tilat ovat sen verran pienet, että liikkumista vaativat lähetykset tuottavat hankaluuksia. Keskusteluohjelmiin tila on sopiva, sillä Jänössä on iso sohva, jolle kaikki nuoret mahtuvat istumaan.

8.3 Pakot, välttämättömyydet, esteet ja rajoitteet

Kuva 6: Täytyä

HyvinvointiTV-lähetyksiin osallistumisen velvoite tuli esiin jo ensimmäisessä haastattelussa. Jänössä oli alusta pitäen päätetty, että HyvinvointiTV-lähetykset kuuluvat perusviikko-ohjelmaan, jolloin jokaisen nuoren täytyy osallistua niihin. Nuoren osallistumista rajoittavat silloin tällöin muut menot, kuten harrastukset, mutta niistäkin on sovittu tarkasti etukäteen.

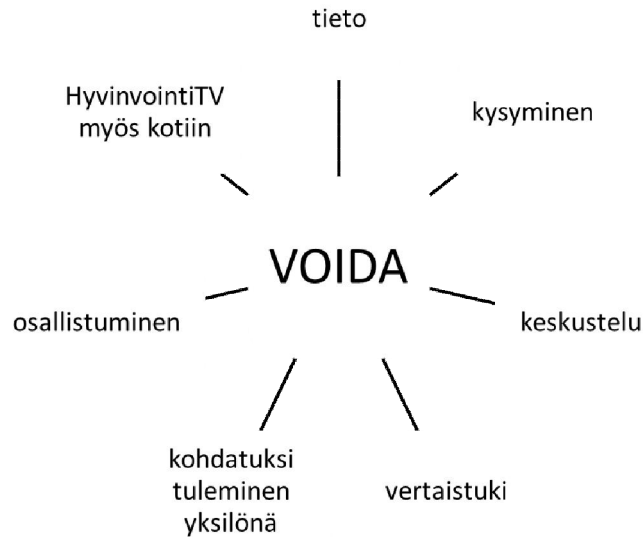
Nuorilta kysytään usein toivomuksia lähetyksen sisällön suhteen, sillä toiminnan halutaan olevan asiakaslähtöistä. Kuitenkin nuorille pidetään paljon myös sellaisia lähetyksiä, joista he eivät välttämättä ole innoissaan, mutta joista aikuiset katsovat heidän hyötyvän. Nuorten vaikutusvalta on tällä tavoin rajoitettua.

HyvinvointiTV-lähetyksessä nuoren täytyy käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla ja ottaa toiset huomioon. Jos nuori häiritsee käytöksellään toisten osallistumista, voidaan häntä kehottaa poistumaan omaan huoneeseensa.

”Kyl semmoinen tietynlainen toisten huomioon ottaminen ja sekä kunnioituskin sitä kohtaan, et siinä on muitakin läsnä kuin hän, niin kyl se mun mielestä kuuluu kuitenkin osana siihen. Et ihan miten vaan ei voi touhuta, et joku sitä ohjelmaa teille kuitenkin tekee. Et ehkä sellainen ajatus siitäkin et sä et ole ihan yksin tässä.”

(Haastattelu 3)

8.4 Mahdollisuudet ja vaihtoehdot

Kuva 7: Voida

HyvinvointiTV tarjoaa nuorelle monenlaisia mahdollisuuksia. Useimmiten mainittu mahdollisuus on tiedon saaminen. Nuorilla on mahdollisuus saada tietoa monenlaisista asioista joko Laurean opiskelijoilta tai asiantuntijavierailta. Erityisesti jälkimmäistä mahdollisuutta arvostetaan suuresti. Nuorilla on HyvinvointiTV-tilanteessa mahdollisuus myös esittää kysymyksiä, joita he eivät kenties uskaltaisi kysyä esimerkiksi koulussa, tai joihin vastaamiseen aikuisilta ei riittäisi aikaa. Nuori voi oppia näkemään asioita eri näkökulmista. Lisäksi nuorella on mahdollisuus jatkaa ohjelman aiheesta keskustelua varsinaisen lähetyksen jälkeen joko yhdessä ryhmän kanssa tai kahden kesken omaohjaajansa kanssa.

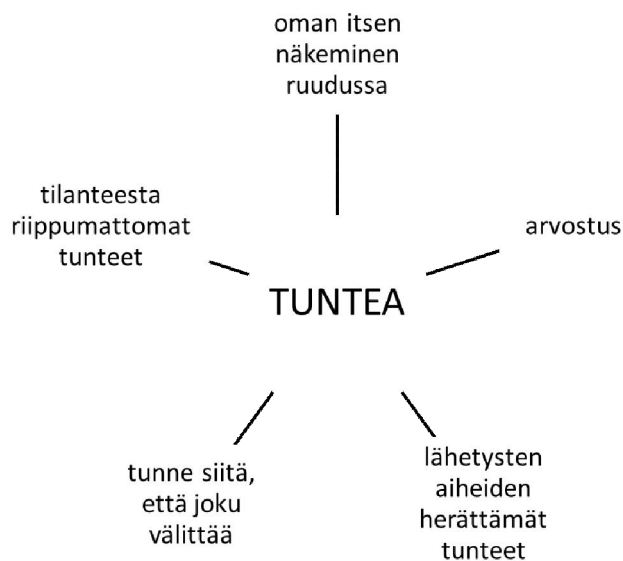
HyvinvointiTV-tilanteessa nuorella on mahdollisuus olla aktiivinen ja osallistua ohjelman kulkuun. Työntekijät näkevätkin nuorten aktivoimisen hyvin tärkeänä. Nuori voi esimerkiksi kertoa toisille omista mielenkiinnon kohteistaan. Samalla nuori saa mahdollisuuden tulla kohdatuksi ja huomioiduksi yksilönä.

HyvinvointiTV-lähetyksiin osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden vertaistukeen:

”Nimenomaan se vertaistuki siinä, että mitä ne saa toisiltaan siinä, että mun perheeni ei oo välttämättä aina se ihan hulluin mahdollinen.” (Haastattelu 1)

Toimintaa käynnistettäessä esiteltiin mahdollisuutena se, että Jänöstä kotiutuva nuori saisi mukaansa HyvinvointiTV:n mobiiliversion, jonka avulla hän voisi pitää yhteyttä työntekijöihin ja toisiin nuoriin myös kotoaan. Työntekijät uskoivat, että tästä voisi olla hyötyä, mutta lopulta tämä mahdollisuus ei toteutunut yhdenkään nuoren kohdalla. Työntekijöiden mukaan nuoret olivat haastateltaessa sanoneet, että eivät halua laitetta kotiinsa.

8.5 Tunteet, arviot ja arvostukset

Kuva 8: Tuntea

HyvinvointiTV-lähetyksiin osallistuminen herättää nuorella erilaisia, sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Eräs suurimmista tunteiden aiheuttajista on oman itsensä näkeminen ruudussa. Nuori kokee helposti epävarmuutta omasta ulkonäöstään, näkee itsessään pienetkin virheet ja saa sen seurauksena jopa kieltäytyä kameran edessä olemisesta. Jänön työntekijöiden mukaan kaikki nuoret ovat kuitenkin ajan kuluessa tottuneet itsensä näkemiseen, eikä se enää muutaman lähetyksen jälkeen herätä suuria tunteita. Jotkut nuoret suorastaan nauttivat mahdollisuudesta olla kuvattavana.

Yksilöllisesti huomioiduksi tuleminen ja tieto siitä, että HyvinvointiTV-lähetyksiä tehdään juuri häntä ja toisia osaston nuoria varten tuntuu nuoresta hyvältä. Hän arvostaa vuokseen tehtyä työtä. Nuoresta tuntuu, että joku välittää hänestä.

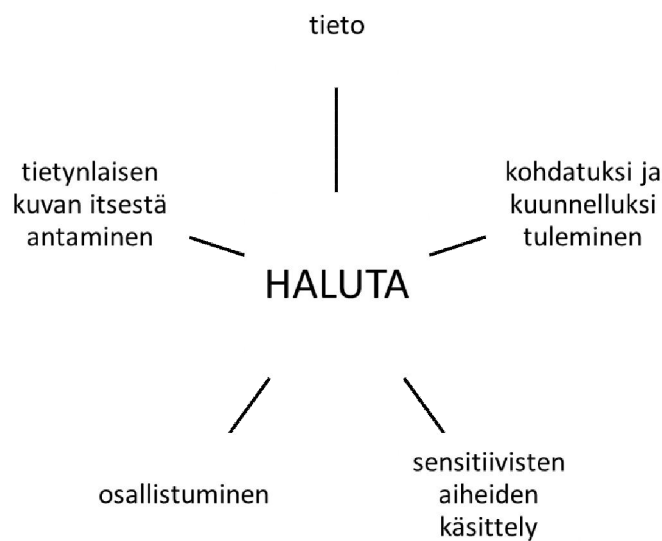
HyvinvointiTV-lähetyksissä käsitellään välillä sensitiivisiä asioita, kuten perhesuhteita.

Lähetyksen aihe saattaa herättää nuorella negatiivisia tunteita, joita hän ei mielellään tuo

esille. Aiheen aiheuttama ahdistus saattaa näkyä passiivisuutena tai levottomuutena. Levottomuus myös leviää helposti ryhmässä. Myös lähetyksen aiheesta riippumattomat tunteet vaikuttavat lähetyksen sujumiseen merkittävästi:

”No siis tunteet sillä tavalla että mitä sulle on ensinnäkin päivän aikana tapahtunu. Jos sä oot ihan vee ittuuntunut niin kylhän se heti vaikuttaa. Sit jos sul on ollu niinku hyvä päivä niin kylhän sekin vaikuttaa. Siis mikä sun yleinen viraystila on ja just ne tapahtumat. Mut siihen vaikuttaa myös se ryhmän niinku kollektiivinen tunnetila. Levottomuus, kaikki tunteethan tarttuu, mut se levottomuus ehkä tarttuu tosi.. tai helpommin, se on niinku otollisempaa maaperää.” (Haastattelu 3)

8.6 Tavoitteet, päämäärät ja motivaatiot

Kuva 9: Haluta

HyvinvointiTV-tilanteeseen liittyvät nuoren tavoitteet, päämäärät ja motivaatiot linkittyvät edellisissä alaluvuissa esitelyihin mahdollisuuksiin ja tunteisiin. Sen lisäksi, että nuorella on mahdollisuus saada tietoa, hän myös itse haluaa sitä. Nuori haluaa myös tulla kohdatuksi ja kuunnelluksi.

Nuori ei halua, että häntä pakotetaan käsittelemään liian vaikeita asioita. Vaikka nuori yleensä haluaa osallistua aktiivisesti lähetykseen, hankalien aiheiden kohdalla hän haluaa mieluummin vain kuunnella. Lähetyksen aihe saattaa kuitenkin aiheuttaa jopa sen, että nuori ei sillä kertaa halua osallistua ollenkaan:

”Sen seksuaalisuusohjelman jälkeen mä kysyin et mikset tullu koko ohjelmaan mukaan, -ttu mua kiinnosta, sehän johtu aiheesta ilmeisesti.” (Haastattelu 2)

Tilanteessa mukana olevilla ihmisillä on suuri vaikutus nuoren käyttäytymiseen. Nuori haluaa antaa itsestään tietynlaisen kuvan varsinkin toisille nuorille, mutta myös ohjelmapitäjille. Jänössä nuoret vaihtuvat usein ja haastateltavat kuvaavatkin sen olevan ”tähtitiedettä”, milloin nuorten henkilökemiat kohtaavat ja milloin eivät.

Toisessa haastattelussa työntekijät kertovat nuorten osallistuneen lähetyksiin omasta tahdostaan, eikä heitä ole tarvinnut pakottaa. Heidän mukaansa nuorten motivaatio on usein monen asian kohdalla matala, joten pienikin kiinnostus HyvinvointiTV:tä kohtaan on merkittävää. Kolmannessa haastattelussa kuitenkin tuodaan vahvasti esille, että jos osallistuminen olisi vapaaehtoista, niin nuoret eivät todennäköisesti osallistuisi. He viettäisivät mieluummin aikaa esimerkiksi ystäviensä kanssa.

9 HyvinvointiTV®:n soveltuminen lastensuojelun nuorille asiakkaille

”Mun täytyy sanoo et mä oon ite ollu yllättyny siitä et kuinka hyvin meidän nuoret on siihen lähteny mukaan ja asettunu, koska mä oikeesti odotin et ne ois ollu vastustelempia ja tietyl tavalla pidättäytyväisempiä kun mitä mä oon ymmärtäny et ne on.” (Haastattelu 2)

Nuoret ovat lähteneet HyvinvointiTV-toimintaan mukaan paremmin kuin odotettiin. Lähetykset ovat olleet mukavia yhdessäolon hetkiä, joissa nuorille annetaan paljon huomiota. Kuten kappaleesta 8.4 kävi ilmi, HyvinvointiTV on tarjonnut nuorille paljon erilaisia mahdollisuuksia.

Jänön nuoret ovat haasteellinen asiakasryhmä HyvinvointiTV:lle, sillä he ovat hyvin heterogeeninen joukko. Vaikka heidän ikäjakaumansa on pieni, ovat 13-vuotiaan halut ja tarpeet hyvin erilaiset kuin 17-vuotiaan. Tyttöjen ja poikien mielenkiinnon kohteet ovat erilaisia, ja eräs poika olikin kuulemma valittanut, että HyvinvointiTV:n ohjelmat ovat liiaksi tytöille suunnattuja. Ryhmän kokoonpanon jatkuva muuttuminen tuo ohjelmien suunnitteluun suuren haasteen ja haastateltavat totesivat, että toiminta voisi olla pitkäjänteisempää laitoksessa, johon nuoret on sijoitettu pitkäaikaisesti.

HyvinvointiTV-lähetysten pitäminen nuorille on haastavaa myös sen takia, että nuoren tunteet vaikuttavat vahvasti hänen käyttäytymiseensä:

*”Se on harmi sinäänsä, et jos on joku hyvä aihe, hyvät ohjelmanvetäjät ja kaikki, ja se kaatuu ihan vaan siihen et niille on käynyt jotain paskaa, ne on myöhästynyt koulusta, tullu jälkkäriä tai jotain. On ollu äitin siskon ties ke-
nen kanssa jotain sanaharkkaa sun muuta, ne tulee tähän ja laittaa rantta-
liks kun niillä on paha fiilis. Niinku et.. et vaikka tuntuis et menipäs puihin
vaik olin niin hyvin valmistellu, kurja kokemus sinäänsä kun asiat ois ihan
hyvin voinu mennä, mut ne vaan tapahtuu noin. Sellasta meidän työ voi olla
päivittäin, jotain niinku tehään kaikki, suunnitellaan kaikki tehdään niinku
niin valmiiks et kaikki niinku pelaa, ja sit ne tulee, ne voi vesittää itte sen
kaiken koko toiminnan. Ei HTV mun mielestä oo mitenkään irrallinen siitä
etteikö vois käydä samalla tavalla näitä juttuja.” (Haastattelu 3)*

Kolmannessa haastattelussa haastateltavat toteavat, että parhaita lähetyksiä ovat olleet ne, joissa on ollut toiminnallisuutta ja joiden aihe on ollut niin sanotusti kepeä. HyvinvointiTV:llä on tällöin ”viihdearvoa”. Kiitosta saavat asiantuntijoiden, kuten terveydenhoitajan tai poliisin pitämät lähetykset, joista nuoret ovat saaneet paljon tietoa. Mieleen on jäänyt myös eräs kerta, jolloin nuorten omasta toivomuksesta keskusteltiin armokuolemasta.

On kyseenalaista, tulisiko lähetyksissä käsitellä ollenkaan nuorille sensitiivisiä asioita. Puolen tunnin lähetys on liian lyhyt aika, että asioita ehdittäisiin käsitellä loppuun. Nuoret eivät myöskään halua kertoa omista vaikeista tilanteistaan koko ryhmälle, eikä se edes olisi ryhmälle hyväksi. Hankalia asioita käsitellään Jänössä muutenkin. Lähetyksen aiheen sensitiivisyyttä on kuitenkin haasteellista arvioida, sillä toiselle kepeä aihe voi olla toiselle todella sensitiivinen. Eräs haastateltava tuo esiin huolensa opiskelijoiden osaamisesta ja virtuaalisen ryhmänvetämisen haasteellisuudesta:

”Ja ehkä korostaisin että vetäjäpuolella, koska nää on erityisnuoria, niin myös erityistaidot sillä puolella korostuu. Et senkin puolesta sen ohjelman, toivois että se on sellaisella tasolla mitä kukin osaa, ettei mennä avaamaan semmoista, sehän on yleinen sääntö että ei saa avata semmoista mitä ei osaa sulkea. Tossa semmoinen että näiden nuorien ongelmat on niin moninaiset, niin se et siel on niin helppo avata moninaisia asioita, mitä ei enää välttämättä pystykään, se on se ryhmätilanne mikä vaikuttaa, se on oikeesti tosi vaativa. Et se jos kuka tahansa meistä laitettais vetämään, niinku me ollaan sanottu, et yks meistä menis sinne ja ei olis paikalla, niin en mä väitä että mä onnistuisin tai että kukaan meistä sais pidettyä nää tomposen

välineen kautta ryhmää kasassa. Se vaatii ihan mielettömästi jo taitoa ja osaamista. Et hetkittäin mä oon kyseenalaistanu sitä, yhtään opiskelijoita vähättelemättä, mut se onks se reilua laittaa ne tekemään vaativaa asiaa nuorille, ja viel erityisnuorille. Ja osa näistä on erityisluokilla, mikä näkyy tääl meillä, niin se on must hetkittäin kohtuuton haaste. Koska mun mielestä nuoret, tai nimenomaan opiskelijat tarvii niit onnistumisen kokemuksia, niil on paljon osaamista. Niin se et ne sais ne oikeesti käyttöön.”

(Haastattelu 3)

Ikänsä puolesta opiskelijat sopivat ohjelmanvetäjiksi, sillä he ovat ikään kuin nuorten ja aikuisten välimaastossa, jolloin he saavat vanhempia työntekijöitä paremman kontaktin nuoriin. Opiskelijoiden rooli onkin ensisijaisen tärkeä, sillä Jänön nuoret huomaavat heti, jos ohjelmanvetäjä ei ole innostunut aiheesta tai perehtynyt siihen tarpeeksi hyvin. Jänön työntekijät ovat sitä mieltä, että kohtaamisen ei pitäisi ylipäättään olla virtuaalista, sillä laitteen kautta vuorovaikutuksessa oleminen vähentää vuorovaikutuksen laatua. Sekä nuoret että opiskelijat saivat tilanteesta enemmän irti, jos he kohtaisivat kasvotusten.

HyvinvointiTV-lähetykset voisi kytkeä vahvemmin osaksi Jänön toimintaa suunnittelemalla lähetyksen aiheita yhdessä. Lähetys voisi esimerkiksi toimia alustuksena keskustelulle, jota jatketaan ryhmässä tai omaohjaajan kanssa. Nuorten itse tekemät lähetykset ovat olleet antoisia ja nuorille voisikin antaa aktiivisemmän roolin lähetyksen tuottamisessa. Toisaalta miksi lähteä Otaniemeen HyvinvointiTV-studiolle, kun nuoret voisivat yhtä hyvin vetää ohjelmia toisilleen myös ilman HyvinvointiTV:tä?

Sopivan lähetyksajankohdan löytäminen on haasteellista. Tämänhetkinen lähetyksaika on sovittu niin, että mahdollisimman moni nuori pääsee osallistumaan, mutta nuorten vireystaso ei koulupäivän jälkeen ole parhaimmillaan. Kolmannessa haastattelussa Jänön työntekijät tuovat vahvasti esille, että nuoret eivät halua osallistua HyvinvointiTV-lähetyksiin, vaan heidät joudutaan pakottamaan.

”Nuorten sitouttaminen on myös huomattavasti vaikeampaa koska ne tekee sen pakon eessä. Jos ne saa vapaaehtoisesti siihen mukaan niin silloin se saattaa antaa siihen niinku erilailia.” (Haastattelu 3)

HyvinvointiTV:n vaikuttavuutta nuoren hyvinvointiin on vaikea arvioida, sillä vaikutukset eivät yleensä näy saman tien. Yksittäinen lähetys saattaa parhaimmillaan käynnistää prosessin, jolla on mahdollisesti suurtakin vaikutusta nuoren hyvinvointiin. Jänön työntekijät eivät kuitenkaan koe, että HyvinvointiTV-lähetyksellä olisi sen suurempaa vaikutusta kuin

esimerkiksi televisiosta katsotulla dokumentilla, mikäli aihe on sopiva. Toki HyvinvointiTV:n etuna on se, että ohjelmien aiheet voidaan päättää nuorten tarpeiden mukaan.

HyvinvointiTV voisi helpottaa yhteydenpitoa nuoren kotiutuessa, jos nuori suostuisi ottamaan laitteen kotiinsa. HyvinvointiTV:n kautta voitaisiin palvella myös henkilökuntaa esimerkiksi konsultaatioiden muodossa. Videoneuvottelutekniikkaa voisi muutenkin käyttää lastensuojelussa enemmän, esimerkiksi työntekijöiden väliseen yhteydenpitoon tai työskentelyyn silloin, kun nuori asuu kaukana. Virtuaalinen kohtaaminen ei kuitenkaan saa koskaan kokonaan korvata aitoa kasvokkain kohtaamista. HyvinvointiTV:n teknologia saa paljon moitteita, sillä se ei ole toiminut odotusten mukaisesti.

HyvinvointiTV:n kautta tuotettuja e-palveluja olisi voinut kehittää enemmän. Jälkihuolto nuorten kanssa kokeiltu e-blogi olisi voinut antaa jotain myös Jänön nuorille. Koko HyvinvointiTV-konseptin kehittäminen tälle asiakasryhmälle sopivaksi tulisi kuitenkin tehdä yhdessä nuorten kanssa. Tähän mennessä kehittäminen on ollut hyvin aikuislähtöistä.

Aluksi HyvinvointiTV yllätti Jänön työntekijät positiivisesti, kun nuoret ottivat sen vastaan odotettua paremmin ja toiminta saatiin juurrutettua osaksi Jänön viikko-ohjelmaa. Vuotta myöhemmin haastateltavat kuitenkin toteavat, että HyvinvointiTV ei tarjoa mitään uutta, eikä sovellu tällaisenaan Jänön toimintaan kovin hyvin.

”Tää on semmoinen kysymys, mitä on aika paljonkin joututtu miettimään, että mitä se antaa verrattuna siihen, mitä menetettäis jos sitä ei olis. Käytännössä sen suurin anti tästä meidän näkökulmasta on se ryhmän yhdessä oleminen ja rauhoittuminen yhteen. Mut että.. Tähän mennessä ihan rehellisesti ainakaan mä en ole keksinyt sitä, että mitä se antaa enemmän kuin mitä me voitais itse antaa. Niinkun meidän toiminnassa sillä ei oikeesti ole ollut hirveesti vaikutusta.” (Haastattelu 3)

10 Pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kuvata lastensuojelun nuoria asiakkaita HyvinvointiTV:n käyttäjäryhmänä lastensuojelulaitoksen työntekijöiden näkökulmasta. Toimijuuden käsitteen avulla onnistuin mielestäni tuomaan esille paljon erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa. Toimijuuden viitekehys on kuitenkin niin laaja, että olisi kenties ollut mielekkäämpää rajata tutkimusta enemmän. Erilaisia tutkimusmenetelmiä käyttämällä opinnäytetyön voisi tehdä vaikka vain yhdestä toimijuuden modaaliteetista.

Työntekijöiden näkemys HyvinvointiTV:n soveltuvuudesta tälle asiakasryhmälle tulee opinnäytetyössäni hyvin esille, mutta haastattelujen erilaisista kysymyksenasetteluista johtuen kolmannen haastattelun tuottama aineisto näkyy tuloksissa selvästi kahta ensimmäistä enemmän. Alastalo ja Åkerman (2010) muistuttavat, että esiin nouseviin asioihin ja niille annettuihin merkityksiin vaikuttaa se, että haastateltava tulkitsee prosessia aina haastatteluhetken näkökulmasta. Analysoimistani haastatteluista huomasin selvästi, että työntekijöiden asenne HyvinvointiTV:tä kohtaan oli kolmannessa haastattelussa selkeästi kriittisempi kuin kahdessa ensimmäisessä. Kenties haastattelua edeltävät lähetykset olivat sujuneet huonosti tai tekniikka ei ollut toiminut. Kolmannen haastattelun kohdalla täytyy ottaa huomioon myös se, että Turvallinen Koti -hankkeen työntekijät olivat haastatelleet Jänön työntekijöitä vain viikkoa ennen omaa haastatteluani. Voi olla, että haastateltavat olivat kyllästyneitä puhumaan taas samasta aiheesta, vaikka toimijuuden teorian johdosta näkökulmani olikin varsin erilainen. Haastattelussani oli myös todella paljon kysymyksiä ja haastateltavat vaikuttivat väsyvän loppua kohden. Olisiko HyvinvointiTV:n soveltuvuudesta kerrottu eri tavalla, jos siitä olisi kysytty haastattelun alussa eikä lopussa?

Ajatus tiiviimmästä yhteistyöstä lähetysten aiheita suunniteltaessa tuli ilmi jo toisessa haastattelussa. Kolmannessa haastattelussa ei kuitenkaan kerrottu, että näin olisi tehty, vaan HyvinvointiTV koettiin edelleen irralliseksi muusta Jänön toiminnasta. Haastateltavat vertaavat HyvinvointiTV:tä televisiosta katsottuun dokumenttiin, joka saattaa herättää ryhmässä keskustelua. Mielestäni HyvinvointiTV:n ehdoton etu verrattuna tavalliseen televisioon on siinä, että lähetykset voidaan räätälöidä nuorten tarpeisiin sopivaksi ja aihetta voidaan käsitellä nuorten kehitystason mukaisesti. Nuoret pääsevät myös itse osallistumaan ja vaikuttamaan lähetyksen etenemiseen.

On hieman ristiriitaista, että Jänön työntekijät arvioivat HyvinvointiTV:n vaikuttavuuden varsin pieneksi, mutta samalla itse toivovat lähetysten aiheiden olevan mieluummin viihitteellisiä kuin nuorille sensitiivisiä. Olisihan todennäköisempää, että haastavamman aiheen käsitteleminen käynnistäisi prosessin, jolla voisi pitkällä tähtäimellä olla suurestikin merkitystä nuoren hyvinvoinnille. Toisaalta on otettava huomioon, että prosessia ei saa vain käynnistää, vaan nuorta on myös autettava viemään se loppuun. Tähän ei HyvinvointiTV-lähetyksen puitteissa pystytä, vaan vastuu siitä jää Jänön työntekijöille. Sikäli on hyvin ymmärrettävää, että he eivät halua, että HyvinvointiTV:ssä käsitellään joka viikko nuorille sensitiivisiä asioita. Mielestäni jatkossa voisi toimia niin, että sensitiivisiä aiheita käsiteltäisiin esimerkiksi kerran kuussa siten, että aihe on sovittu Turvallinen Koti -hankkeen ja Jänön työntekijöiden kanssa yhdessä. Suunnittelussa otettaisiin huomioon senhetkisen nuorisoryhmän tarpeet. Yhdessä suunniteltaisiin aiheen käsittelyn jatkamista Jänössä HyvinvointiTV-lähetyksen jälkeen ja mahdollisesti myös seuraavan viikon lähetyksessä.

Opinnäytetyöni tulokset osoittavat mielestäni sen, että HyvinvointiTV:ssä on periaatteessa paljon hyvää, mutta positiiviset vaikutukset hukkuvat arjen haasteisiin. Nuorella voisi esimerkiksi olla hieno mahdollisuus saada tarvitsemaansa tietoa, mutta koulupäivän aiheuttaman väsymyksen takia hän ei jaksakaan keskittyä. Mielestäni HyvinvointiTV soveltuu Kaninkolon lastensuojelulaitoksen nuorten osastoa paremmin tilanteeseen, jossa ryhmä ei ole fyysisesti koolla vaan jokainen osallistuja on esimerkiksi kotonaan. Jos ryhmä on valmiiksi samassa tilassa, herää epäily siitä, mihin virtuaalista ohjausta tarvitaan. Työntekijöiden kuvaama levottomuus voisi myös vähentyä, jos nuoret eivät olisi samassa fyysisessä tilassa.

Haastateltavat mainitsivat, että HyvinvointiTV:n kautta tuotettuja e-palveluja olisi voinut kehittää enemmän. Esimerkiksi jälkihuoltonuorten kanssa testattu e-blogi olisi voinut antaa jotain myös Jänön nuorille. Koljonen ja Kujansivu (2011) ovat tehneet e-blogista opinnäytetyön. Opinnäytetyön tulokset kertovat, että e-blogi koettiin mahdollisena sosiaalialan työvälineenä tulevaisuudessa, mutta se tarvitsee vielä paljon kehittämistä ennen laajempaa käyttöönottoa. Perusteellisen, nuorten kanssa yhteistyössä tehdyn kehittämisen jälkeen e-blogia voisi varmasti hyödyntää myös Kaninkolon lastensuojelulaitoksessa.

Koivula (2006) on käyttänyt toimijuuden teoreettis-metodologista viitekehystä tutkiessaan ikääntyneen toimijuutta lounasruokailun aikana. Hän keräsi aineistoa havainnoimalla pitkäaikaisosastolla tapahtuvia ikääntyneiden lounasruokailutilanteita. Mielestäni olisi mielenkiintoista tutkia myös nuoren toimijuutta HyvinvointiTV-lähetyksiä havainnoimalla. Nuorten kokemuksia HyvinvointiTV:stä on tietysti syytä kartoittaa myös haastatteleamalla, mutta havainnoimalla voisi saada tietoa myös sellaisista asioista, joita nuoret eivät kenties itse tuo esille. Mielenkiintoista olisi tutkia esimerkiksi tapaustutkimuksena sitä, miten HyvinvointiTV-lähetyksiin osallistuminen muuttaa nuoren toimijuutta. Mielestäni toimijuuden käsite olisi erinomainen viitekehys myös muiden HyvinvointiTV:n käyttäjäryhmien, kuten ikääntyneiden ja kehitysvammaisten, tutkimiseen.

11 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Noudatin opinnäytetyössäni Laurea-ammattikorkeakoulun tutkimuseettisiä ohjeita (2007), joiden mukaan jokaisen tutkijan ja opinnäytetyötään tekevän opiskelijan pitää toimia työssään hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu toimintatapojen rehellisyydestä, yleisestä huolellisuudesta ja tarkkuudesta, eettisesti kestävästä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmistä sekä avoimuudesta niiden julkaisemisessa sekä muiden tutkijoiden työn ja saavutusten asianmukaisesta huomioon ottamisesta.

Lisäksi tutkimuksen suunnittelu, toteuttaminen ja raportointi tieteelliselle tiedolle on tehty asetettujen vaatimusten mukaan ja tarvittavat tutkimusluvut on hankittu.

Turvallinen Koti -hanke on pyytänyt asiakkailtaan tutkimusluvan koskien myös hankkeessa tehtäviä opinnäytetöitä. Lähetin haastattelukysymykset (liite 2) saatekirjeen (liite 1) kanssa Kaninkolon lastensuojelulaitokseen noin viikkoa ennen haastattelua. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistujilta kysyttiin lupa haastattelun nauhoittamiseen sekä aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on syytä ottaa huomioon aineiston keruun erityispiirteet (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140). Haastattelut 1 ja 2 olivat Turvallinen Koti -hankkeen työntekijöiden tekemiä ja haastattelu 3 minun tekemäni. Vastasivatko haastateltavat eri tavalla opiskelijalle kuin hankkeen työntekijöille? Toisaalta myöskään oma asemani tutkijana ei ole puolueeton, sillä olen ollut töissä Turvallinen Koti -hankkeessa ja tehnyt paljon HyvinvointiTV-lähetyksiä Jänön nuorille. Kaikki haastateltavat eivät tätä tienneet, osa ei kenties muistanut, mutta osa varmasti tiesi ja muisti. Aineiston analyysisä ja tulosten esittelyssä olen pyrkinyt tietoisesti puolueettomuuteen, jotta taustani Turvallinen Koti -hankkeessa ei vaikuttaisi opinnäytetyön luotettavuuteen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka selostus siitä, mitä tutkimuksen eri vaiheissa on tehty (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 217). Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt kertomaan valmiista aineistoista, oman haastatteluni toteutuksesta ja aineiston analyysistä mahdollisimman tarkasti. Olen pohtinut eri tekijöiden, kuten haastattelun ajankohdan vaikutusta tuloksiin. Lisäksi olen tuloksia esitellessäni lisännyt oman tulkintani vahvistukseksi autenttisia lainauksia haastatteluista.

Olen ollut kriittinen opinnäytetyöni lähteiden valinnassa kiinnittämällä huomiota lähteen ikään, kirjoittajan tunnettuuteen ja lähteen uskottavuuteen, kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2006, 101-103) neuvovat. Olen myös kunnioittanut muiden tutkijoiden töitä viittaamalla heihin asianmukaisesti. Tein opinnäytetyöni yksin, jolloin luotettavuutta lisäävää tutkijatriangulaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2009, 144; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 218) ei syntynyt, mutta pystyin onneksi opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa pohtimaan ja refleктоimaan asioita kahden ohjaavan opettajani kanssa.

Lähteet

- Aaltonen, S. & Heikkinen, A. 2009. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 165–176.
- Ahtiainen, M. & Auranne, K. 2007. Hyvinvointitekniikan määrittely ja yleisesittely. Teoksessa Suhonen, L. & Siikanen, T. (toim.) Hyvinvointitekniikka sosiaali- ja terveysalalla - hyöty vai haitta? Tampere: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, Sarja C Artikkelikoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 26. 9–20.
- Alastalo, M. & Åkerman M. 2010. Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusuvaara, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 372–394.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Espoon kaupunki. 2009. Espoon kaupungin hyvinvointikertomus 2009.
- Espoon kaupunki. 2010. Lastensuojelulaitoksen esittely. Viitattu 10.1.2010. <http://www.espoo.fi/>
- Giddens, A. 1984. The constitution of society. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. 1991. Structuration theory: Past, present and future. Teoksessa Bryant, C. & Jay, D. (toim.) 1991. Giddens' theory of structuration. A critical appreciation. London and New York: Routledge.
- Giele, J. & Elder, G. 1998. Life course research. Development of a field. Teoksessa Methods of life course research. Qualitative and quantitative approaches. Toim. Giele, J. & Elder, G. Sage: Thousand Oaks.
- Heikkonen, H. & Ylönen, K. 2010. Verkkopalveluiden hyödyntäminen sosiaalialan työssä. Teoksessa Pohjola, A., Kääriäinen, A. & Kuusisto-Niemi, S. (toim.) 2010. Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus. 113–130.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huuskonen, S., Korpinen, J. & Ritala-Koskinen, A. 2010. Lastensuojelun avohuolto ja seurannan selonteot. Teoksessa Pohjola, A., Kääriäinen, A. & Kuusisto-Niemi, S. (toim.) 2010. Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus. 319–347.
- Jyrkämä, J. 2007. Toimijuus ja toimijatilanteet - aineksia ikääntymisen arjen tutkimukseen. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. 2007. Vanhuus ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-kustannus. 195–218.
- Jyrkämä, J. 2008. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä - hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehykseksi. Gerontologia 4/2008. 190–203.
- Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytännöt. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93/2008.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus. 70–85.

- Koivula, R. 2006. Ikääntyvän toimijuus pitkäaikaisosastolla lounasruokailun aikana. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteen ja filosofian laitos. Sosiologia/Sosiaaligerontologian linja. Pro gradu -tutkielma.
- Koljonen, E. & Kujansivu, S. 2011. Käyttäjien kokemuksia e-blogi-työvälineestä lastensuojelussa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Otaniemi. Espoo. Opinnäytetyö.
- Kuronen, M. & Isomäki, H. 2010. Parempaa sosiaalityötä vai teknologian orjuutta? - ihmisläheisen tietojärjestelmien kehittämisen mahdollisuudet sosiaalityössä. Teoksessa Pohjola, A., Kääriäinen, A. & Kuusisto-Niemi, S. (toim.) 2010. Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus. 185–211.
- Laurea-ammattikorkeakoulun eettinen toimikunta. 2007. Laurea-ammattikorkeakoulun eettiset ohjeet tutkimus- ja kehitystyötä sekä opinnäytetöitä varten.
- Lastensuojelun käsikirja. 2010a. Avohuolto. Viitattu 25.10.2010.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>
- Lastensuojelun käsikirja. 2010b. Sijoitus avohuollon tukitoimena. Viitattu 25.10.2010.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/sijoitustukitoimena/>
- Pohjola, A., Kääriäinen, A. & Kuusisto-Niemi, S. (toim.) 2010. Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raitanen, M. 2001. Aikuistuminen - uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa? Teoksessa Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Tampere: Vastapaino. 187–215.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turvallinen Koti -hanke. 2007. Lastensuojelu-hankeideointi.
- Turvallinen Koti -hanke. 2009. Turvallinen Koti -hanke tutkimussuunnitelma.
- Turvallinen Koti -hanke. 2010. Viitattu 25.10.2010.
http://www.turvallinenkotihanke.fi/?page_id=2&lang=fi

Liitteet

Liite 1 Saatekirje

Hyvät Jänön työntekijät,

Olen kolmannen vuoden sosiaalian opiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta. Tulen osastollenne 18.2.2011 klo 8.30 haastattelemaan teitä Turvallinen Koti -hankkeeseen ja HyvinvointiTV:seen liittyvää opinnäytetyötäni varten. Haastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna ja se kestää noin kaksi tuntia. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, mutta erittäin toivottavaa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia, miten HyvinvointiTV soveltuu lastensuojelun nuorille asiakkaille. Haastattelussa pyydän teitä miettimään nuorta, joka osallistuu HyvinvointiTV-lähetykseen teidän osastollanne. Tarkoituksena on yhdessä keskustella nuoren toimijuudesta: elämäkulusta, ominaisuuksista, tunteista, tiedoista, taidoista, mahdollisuuksista ja muista tekijöistä, jotka vaikuttavat nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa.

Ohessa lähetän teille haastattelukysymykset, jotta voitte halutessanne tutustua niihin jo etukäteen.

Ystävällisin terveisin,

Elina Koivula

Liite 2 Haastattelukysymykset

Elämäntilanne ja toimijuus

1. Miten nuoren mennyt elämä vaikuttaa häneen HyvinvointiTV-tilanteessa?
2. Miten linkitetyt elämät, eli muut ihmiset kuten perhe, ystävät, työntekijät tai muut osallistujat vaikuttavat nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa?
3. Miten ajallis-paikallinen sijainti, Espoo 2010-luvulla, vaikuttaa nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa?
4. Millaisia HyvinvointiTV-tilanteeseen liittyviä rajoituksia tai esteitä nuorella on?
5. Millaisia HyvinvointiTV-tilanteeseen liittyviä mahdollisuuksia tai kannusteita nuorella on?
6. Miten nuoren ennakoitu tulevaisuus vaikuttaa häneen HyvinvointiTV-tilanteessa?

Toimijuuden koordinaatit

1. Miten nuoren ikä vaikuttaa HyvinvointiTV-tilanteessa?
2. Miten nuoren sukupuoli vaikuttaa HyvinvointiTV-tilanteessa?
3. Miten nuoren kohortti tai sukupolvi, eli se että nuori on syntynyt 1990-luvulla, vaikuttaa häneen HyvinvointiTV-tilanteessa?
4. Miten nuoren yhteiskuntaluokka vaikuttaa HyvinvointiTV-tilanteessa?
5. Miten nuoren ympäristö vaikuttaa HyvinvointiTV-tilanteessa?
 - a. Miten nuoreen vaikuttaa se, että HyvinvointiTV on osa lastensuojelun avoimuuden tukitoimia?
 - b. Miten Kaninkolon lastensuojelulaitoksen ympäristö vaikuttaa nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa?
6. Miten nuoren kulttuurinen tausta tai ryhmä vaikuttaa HyvinvointiTV-tilanteessa?
7. Miten lähetyksen ajankohta vaikuttaa nuoreen HyvinvointiTV-tilanteessa?

Toimijuuden modaliteetit

1. Mitä nuori osaa tai ei osaa? Millaisia HyvinvointiTV-tilanteeseen liittyviä tietoja tai taitoja hänellä on tai ei ole?
2. Onko nuorella jotain ruumiillisia kykenemisiä tai puutteita, jotka vaikuttavat HyvinvointiTV-tilanteeseen?
3. Millaisia "täytymisiä" eli pakkoja, välttämättömyyksiä, esteitä tai rajoituksia nuorella on HyvinvointiTV-tilanteessa?

4. Millaisia "voimisia" eli mahdollisuuksia tai vaihtoehtoja nuorella on HyvinvointiTV-tilanteessa?
5. Miten nuoren tunteet, arviot ja arvostukset vaikuttavat HyvinvointiTV-tilanteessa?
6. Miten nuoren haluamiset eli tavoitteet, päämäärät, motivaatiot vaikuttavat HyvinvointiTV-tilanteessa?

HyvinvointiTV:n soveltuminen

1. Miten HyvinvointiTV soveltuu osaksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia?
2. Miten HyvinvointiTV soveltuu osaksi Kaninkolon lastensuojelulaitoksen toimintaa?
3. Miten HyvinvointiTV soveltuu osaksi yksittäisen nuoren tukemista?

Muuta

1. Yhteenvetona, mitkä ovat HyvinvointiTV:n hyvät ja haasteelliset puolet?
2. Tuleeko teille mieleen jotain muuta nuoriin tai HyvinvointiTV:seen liittyvää, mitä haluaisitte vielä sanoa?

Liite 3 Esimerkit analyysitulukoista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
<p>”Ja sit se on ollu kiva että, meil on jatkunu välillä se keskustelu siit aiheesta sen lähetyksen loputtuakin et viimeks ku oli vaik se seksuaalisuus ja seurustelu, niin me istuttiin pitkään viel siin sohvalle ja höpöteltiin siit aiheesta, et se jäi elämään sinne mieliin.” (Haastattelu 2)</p>	<p>Mahdollisuus keskustella käsitellystä aiheesta myös lähetyksen jälkeen</p>	<p>Voida</p>
<p>”Tietysti täs mieltii että, miten sitte, ku nyt on vaikka tosi kivasti ne lähetysten tekijät pystyny aina huomioidaan kaikki ne meidän yksilöt ketkä sitä kattoo, ni miten sitte kun sitä lähetetään sillee et sitä kattoo moni yksikkö, moni laitos, ni häipykö siitä sit tavallaan se henkilökohtisuus mut nyt se on ainakin ollu tosi ihanaa luksusta mun mielestä että, jokainen meidän nuori huomioidaan siin erikseen, ja lähetysten tekijät muistaa meidän nuorten nimiä esimerkiks.” (Haastattelu 2)</p>	<p>Mahdollisuus tulla kohdatuksi yksilönä</p>	

<p>Siis must se on tosi hyvä et niille annetaan se mahdollisuus tulla kuulluksi ja se on sit heidän valita et tuottaaks he sitä ääntä et ne tulee kuulluksi. (Haastattelu 3)</p>	<p>Mahdollisuus tulla kuulluksi</p>	
<p>"No, kyl mä esimerkiks just vaik X:n kans juttelin pitkään sillon, se seksuaalisuuskeskustelu nosti sil paljon ajatuksia, se kerto esimerkiksi jostain kavereista ja, kerto vaik jostain huolesta et sen kaveri ei vaik, kerto just jotain et joo et se ei käytä ehkäsyä vaikka se tekee sitä ja tätä. Tän tyyppistä, kun siin HTV:s puhuttiin siitä ja tästä, et kyl välil mun mielestä nousee niiltä niitä." (Haastattelu 2)</p>	<p>Mahdollisuus keskustella lähetyksen herättämistä ajatuksista omaohjaajan kanssa</p>	
<p>"Niitä asiantuntijoiden tietoiskuja, päihde, seksuaalisuus, mielenterveys.." (Haastattelu 1)</p> <p>"V: Yks semmonen mikä nuoria saattais kiinnostaa ois just joku tällöinen hyvinvointi, tavallaan just se itsestä huolehtiminen joka lailla, tavallaan sellanen et mitä on järkevä syöminen, mitä on järkevä liikkuminen, perus jotkut..</p> <p>V: Pukeutuminen.</p> <p>V: ..mitä jos niska on kipee</p>	<p>Mahdollisuus saada tietoa</p>	

<p>tai penikkataudista kertoo et nuorena saattaa tulla näitä kasvukipuja ja jotain, mitä kaikkii." (Haastattelu 2)</p> <p>Siinä on varmaan se mahdollisuus niinku joittenkin.. tämmöiseen tiedonsaantiin. Et mun mieltä just nää jos vaikka kesätyöpaikan hakemuskuvioita ja mitä siellä on ollu. Niin tavallaan niinku tärkeitä asioita nuoren elämässä nostetaan esille, eli semmoinen mahdollisuus siinä on, saada niinku nuorelle. (Haastattelu 3)</p>		
<p>"Ehkä se, että saisi semmosia kysymyksiä esitettyä, mitä varmaan ei koulussa oikeesti opotkaan ehkä ehi antaa vastauksia ja ehkä nuoret ei uskalla kysyä." (Haastattelu 1)</p>	<p>Mahdollisuus esittää kysymyksiä</p>	
<p>"Nimenomaan se vertaistuki siinä, että mitä ne saa toisiltaan siinä, että mun perheeni ei oo välttämättä aina se ihan hulluin mahollinen." (Haastattelu 1)</p>	<p>Mahdollisuus vertaistukeen</p>	
<p>"...mitä toi voi oikeesti antaa semmosta, jota me ei pystytä tässä meidän arjessa antamaan. Mut siinä vaiheessa kun ne lähtee täältä kotiin niin siinä vaiheessa se onkin eri asia." (Haastattelu 1)</p>	<p>Mahdollisuus saada HyvinvointiTV myös kotiin</p>	

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Teema
"Varmasti tulee oleen nuoria, jotka ei suostu ton kameran eteen." (Haastattelu 1)	Jotkut nuoret saattavat kieltäytyä kuvattavana olemisesta	Virtuaalinen kohtaaminen
" Mullahan kävi just viimeks, kun se seksuaalisuus ja seurusteluilta oli must niin älytömän hyvä, et meillähän se venähtikin varmaan melkeen kolmeen varttiin, se sai niin siivet allensa, must tosi hyvä ni mä aattelin että, voi kun toi porukka ois ollu täällä meillä käymässä oikeesti, ni siit ois tullu, se ois ollu niin herkullinen. Et kyl toi mun mielestä vie siit meiän ihmisten ihanasta kanssakäymisestä aika ison osan." (Haastattelu 2)	Laitteen kautta vuorovaikutuksessa oleminen vähentää vuorovaikutuksen laatua	
"Tossa semmoinen että näiden nuorien ongelmat on niin moninaiset, niin se et siel on niin helppo avata moninaisia asioita, mitä ei enää välttämättä pystykään, se on se ryhmätilanne mikä vaikuttaa, se on oikeesti tosi vaativa. Et se jos kuka tahansa meistä laitettais vetämään, niinku me ollaan sanottu, et yks meistä menis sinne ja ei olis paikalla, niin en mä väitä että mä onnistuisin tai että kukaan meistä sais pidettyä nää tommosen välineen kautta ryhmää ka-	Virtuaalinen ryhmänohjaus on todella haastavaa	

<p>sassa. Se vaatii ihan mielettömästi jo taitoa ja osaamista. Et hetkittäin mä oon kyseenalaistanu sitä, yhtään opiskelijoita vähättelemättä, mut se onks se reilua laittaa ne tekemään vaativaa asiaa nuorille, ja vielä erityisnuorille.” (Haastattelu 3)</p>		
<p>”Niin ja sit mun mielestä tässä ajassa on tärkeämpää se ihmisen oikea kohtaaminen, kuin tommoista ei niinkun todellista kohtaamista. Mun mielestä ton TV:n välityksessä ei ole todellista kohtaamista, vaikka oikeet ihmiset siel istuu, niin se ei ole sama kun ne istuis samassa tilassa. Se huomaa, että nuoretkin on tottuneita siihen että ihmiset ei ole läsnä, aikuiset ei oikeesti ole läsnä, niin se on paljon merkityksellisempää että ne on samassa tilassa. Jos ne opiskelijat tulis tähän vetämään sen jutun, niin se toimis ihan eri lailla kuin ton TV:n välityksellä. Se olis kymmenen kertaa tehokkaampaa mä väittäisin.” (Haastattelu 3)</p> <p>”Ja mä oon ihan varma, että sekä ne nuoret että ne opiskelijat sais siitä paljon paljon enemmän kun tän väli-</p>	<p>Kohtaamisen ei tulisi olla virtuaalista</p>	

<p>neen kautta. Et vaik voi olla, että tulevaisuus siirtyy tohon, niin mä.. Mä en tiedä onko se hyvä vai huono juttu eikä se tähän kuulu, mutta että siis.. Niin, mä vähän kritisoin sitä siltä kantilta. Ja siks mä toivon, että siitä ei tule ainakaan isompaa osaa lastensuojelua, koska mä toivon että siellä ihmiset oikeesti istuu vaikka neuvottelussa saman pöydän ääressä, ne vaan varaa ne ajat, kuin että pääsääntöisesti ollaan TV:n välityksellä yhteydessä toisiimme. Se olis ehkä mulle kauhuskenaario mun työstä, mä en enää näkisikään ihmisiä muuten kuin TV:n välityksellä.” (Haastattelu 3)</p>		
---	--	--